

ИЗДАЊА АРХИВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И УДРУЖЕЊА АРХИВСКИХ РАДНИКА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У 2020. ГОДИНИ

Архив Републике Српске и Удружење архивских радника Републике Српске су током 2020. године, самостално или у сарадњи са другим институцијама и организацијама, објавили 14 књига. На пољу издавачке, као и изложбене дјелатности, остварена је сарадња са Архивом Српске православне цркве (Београд), Историјским архивом Ужице, Архивом Војводине (Нови Сад), Андрићевим институтом – Одјељење за историју (Вишеград), Архивом Србије (Београд), Архивом Југославије (Београд), Историјским архивом Београда, Музејом Козаре (Приједор) и Завичајним музејом у Градишци.

Извори за историју Српске православне цркве у Босни и Херцеговини

Уз подршку Светог архијерејског синода Српске православне цркве, а поводом обиљежавања 800 година самосталности Српске православне цркве, објављена је књига односно зборник докумената „Извори за историју Српске православне цркве у Босни и Херцеговини“. Књигу су приредили мр Бојан Стојнић и др Радован Пилиповић. Рецензенти књиге су др Драган Шућур, проф. др Боривоје Милошевић и проф. др Бошко Бранковић. Књига је обима 233 странице. Штампана је у тиражу од 300 примјерака.

Књига садржи преписе извора, 70 докумената различите величине и садржине, од којих се велики број први пут представља широј јавности. Њихов временски распон настајања је од XIII до краја XX вијека.

Бањалучки илегалцац: Сјећања Жарка Ластрића

Поводом обиљежавања 75 година од ослобођења Бањалуке у Другом свјетском рату, објављена је књига „Бањалучки илегалцац: Сјећање Жарка Ластрића“. Књигу су приредили мр Владан Вуклиш и мр Маријана Тодоровић Билић. Аутор уводног текста је мр Владан Вуклиш. Стручни сарадник на књизи била је архивски савјетник Верица М. Стошић, а рецензије потписују мр Бојан Стојнић и мр Зоран Пејашиновић. Књига је обима 237 страница. Штампана је у тиражу од 300 примјерака.

Издање садржи критички приређен, обрађен и анотиран мемоарски текст Жарка Ластрића, домобранског официра из Бањалуке који је током рата илегално радио за партизански покрет. Текст је оригинално настао из интервјуа кога је 1975. водио Милан Вукмановић, тадашњи директор Архива Босанске Крајине у Бањалуци. Планиране промоције у Загребу, Риједи, Бањалуци и Београду отказане су због пандемије и епидемиолошких мјера.

Презимена Срба у Босни

Поводом обиљежавања 800 година самосталности Српске православне цркве објављено је дјело „Презимена Срба у Босни” аутора Ђорђа Јањатовића. Прилог књизи су четири колор карте: 1. Карта вероисповести према њиховој процентуалној заступљености по окрузима у Босни и Херцеговини (око 1900), 2. Раздиоба конфесија у Босни и Херцеговини по резултатима пописа житељства године 1910, 3. Карта вероисповести у Босни и Херцеговини по општинама према попису од 31. јануара 1921. и 4. Карта Босне и Херцеговине, разграничење по Дејтонском мировном споразуму 1995. Рецензенти књиге су мр Бојан Стојнић, др Боровоје Милошевић и мр Зоран Пејашиновић. Књига је обима 923 странице. Штампана је у тиражу од 1.000 примјерака.

У овом обимном издању налазе се презимена српских породица, укупно 5.590, посложена азбучно, са припадајућом парохијом и славом. Књига је збир систематизованих података који су првобитно сакупљени у Шематизму Дабробосанске епархије из 1882. године, која је у то вријеме обухватала цијелу Босанску Крајину, средњу Босну и већи дио источне Босне.

Попис жртава братства Самарцића у Првом светском рату

Удружење архивских радника Републике Српске је у сарадњи са Архивом Републике Српске објавило књигу „Попис жртава братства Самарцића у Првом светском рату” аутора Наде Петровић. Књига је обима 73 странице. Штампана је у тиражу од 300 примјерака. Књига представља својеврстан прилог претходном издању ауторке о братству Самарцића у Првом свјетском рату.

Петар II Петровић Његош (1813–1851)

У сарадњи са Архивом Српске православне цркве и Историјским архивом Ужице, а поводом обиљежавања 800 година самосталности Српске православне цркве, објављена је књига „Петар II Петровић Његош (1813–1851)” аутора Момчила Вуковића Бирчанина, личног секретара краља Петра II Карађорђевића. Непосредан повод, иницијација за овај вид сарадње три институције културе и једног репрезентативног струковног удружења, настала је приликом откривања бисте владике Петра II Петровића Његоша у дворишту Архива Републике Српске у Бањалуци 26. септембра 2019. године. Приређивачи, научни сарадници и редактори књиге су мр Бојан Стојнић и Жељко Марковић, а

рецензије потписују проф. др Боривоје Милошевић и проф. др Бошко Бранковић. Књига је обима 210 страница. Штампана је у тиражу од 300 примјерака.

Српска Војводина и Босна и Херцеговина (1896–1914)

Поводом обиљежавања осам вијекова самосталности Српске православне цркве објављено је капитално дјело ”Српска Војводина и Босна и Херцеговина (1896–1914)” аутора др Маре Шовљаков. Књига је резултат рада ауторке на изради докторске дисертације одбрањене 2017. на Филозофском факултету у Бањалуци. Рецензенти књиге су проф. др Ђорђе Микић и проф. др Душан Берић, који је и аутор поговора. Књига је обима 386 страница. Штампана је у тиражу од 300 примјерака.

Грађа за Шематизам епархија Српске православне цркве у Босни и Херцеговини 1958. године

Поводом осам вијекова аутокефалности Српске православне цркве, 100 година од успостављања Српске патријаршије 1920. године и 120 година од оснивања Бањалучке епархије, објављено је издање „Грађа за Шематизам епархија Српске православне цркве у Босни и Херцеговини 1958. године”, које је приредио протонамјесник др Драган Шућур. Рецензенти књиге су мр Бојан Стојнић и др Драгиша Васић. Књига је обима 183 странице. Штампана је у тиражу од 500 примјерака.

Књига садржи до сада необјављене архивске изворе, односно статистичке податке за штампање шематизма, који се чувају у Архиву Светог архијерејског синода Српске православне цркве. Статистички подаци објављени у овој књизи односе се на тада четири епархије са сједиштем у Босни и Херцеговини.

Усташка зверства 1941–1942

Архив Републике Српске и Архив Војводине су, уз благослов Његовог преосвештенства епископа новосадског и бачког г. др Иринеја и у сарадњи са Удружењем архивских радника Републике Српске, објавили Зборник докумената „Усташка зверства 1941–1942”. Зборник је приредио др Милан Кољанин. Рецензент књиге је др Милан Терзић. Књига је обима 628 страница. Штампана је у тиражу од 500 примјерака.

Ради се о критичком издању историјске грађе настале радом њемачких окупационих органа и других ратних актера, која свједочи о злочинима под НДХ, а која се чува у личном фонду Славка Одића у Архиву Војводине у Новом Саду. Грађа је првобитно сакупљена у оквиру досијеа истоименог наслова „Усташка зверства” (Ustascha-Greueln), који је формиран у њемачким полицијским окупационим структурама у Београду.

Сакрална архитектура Бањалучке епархије на њеном садашњем простору од Миланског едикта до краја средњег вијека

Уз благослов епископа бањалучког господина Јефрема, а поводом осам вијекова аутокефалности Српске православне цркве, 100 година од васпостављања Српске патријаршије 1920. године и 120 година од оснивања Бањалучке епархије, објављена је књига „Сакрална архитектура Бањалучке епархије на њеном садашњем простору од Миланског едикта до краја средњег вијека”. Аутори монографије су Славољуб Лукић, Бојан Вујиновић и Марко Јанковић. Рецензенти књиге су проф. др Горан Латиновић, др Славко Цигленечки и ма Дејан Дошлић. Књига је обима 167 страница. Штампана је у тиражу од 1.000 примјерака.

Др Стеван Мољевић: Изабрани текстови

Објављена је и књига „Др Стеван Мољевић: Изабрани текстови”. Књигу су приредили мр Бојан Стојнић и др Гојко Маловић. Рецензије књиге потписују мр Зоран Пејашиновић и проф. др Боривоје Милошевић. Књига је обима 159 страница. Штампана је у тиражу од 300 примјерака.

Ова публикација садржи одабране текстове др Стевана Мољевића, од којих се неки објављују први пут. Књига садржи сљедеће текстове: Улога и значај Врбаске бановине, Говор на Сабору у Добоју, Хомогена Србија, Апел Крајишницима, Сећања на 1941– 1942, Југославија и Мисли на растајању.

Дипломатски списи Иве Андрића

Архив Републике Српске, Андрићев институт – Одјељење за историју, Архив Србије, Архив Југославије и Историјски архив Београда су објавили књигу под насловом „Дипломатски списи Иве Андрића”. Књигу је приредио, предговор и коментаре написао Миладин Милошевић. Рецензенти књиге су проф. др Љубодраг Димић, редовни члан САНУ, и проф. др Мира Радојевић, дописни члан САНУ. Књига садржи 230 докумената, а обима је 601 страницу. Штампана је у тиражу од 400 примјерака.

Дипломатски списи Јована Дучића

Заједно са издавачима Андрићевим институтом – Одјељење за историју, Архивом Србије, Архивом Југославије и Историјским архивом Београда, објављена је књига под насловом „Дипломатски списи Јована Дучића”. Књигу је приредио, предговор и коментаре написао Миладин Милошевић. Рецензенти књиге су проф. др Љубодраг Димић и проф. др Мира Радојевић. Књига садржи 196 докумената, а обима је 584 странице. Штампана је у тиражу од 400 примјерака.

Године страдања 1941/42

У сарадњи са Музејом Козаре из Приједора објављено је друго допуњено издање монографије „Године страдања 1941/42. – НДХ и њени злочини у Приједору и околини 1941/42. (Прилог проучавању злочина геноцида над српским народом у Поткозарју)” аутора мр Ведране Адамовић. Рецензенти књиге су мр Жељко Вујадиновић и Драган Давидовић. Књига је обима 351 странице. Штампана је у тиражу од 300 примјерака. Издавање књиге подржао је Републички секретаријат за вјере.

Ауторка се у овој књизи бави тематиком страдања становништва, посебно српског, у Приједору и околини, од прољећа 1941. до јесени 1942. године. Дијелови монографије фокусирају одређене, посебне случајеве масовних убиства. Значајан прилог књизи је попис жртава рата 1941–1945. у Великом Паланчишту код Приједора.

Народно позориште Врбаске бановине: Оснивање и умјетнички развој 1930–1934

У сарадњи са Штампаријом Art print, објављена је књига „Народно позориште Врбаске бановине: Оснивање и умјетнички развој 1930–1934” аутора др Љиљане Чекић. Рецензенти књиге су проф. др Зоран Ђерић и проф. др Лука Кеџман. Књига је обима 231 странице. Штампана је у тиражу од 300 примјерака. Објављивање књиге подржали су Министарство просвјете и културе и Министарство за научнотехнолошки развој, високо школство и информационо друштво у Влади Републике Српске.

Изложбе у 2020. години

Удружење архивских радника Републике Српске и Архив Републике Српске су поводом 75 година од ослобођења Бањалуке у Другом свјетском рату приредили изложбу „Пропаганда у Бањалуци и околини у Другом свјетском рату”. Ова изложба садржи осам поглавља: Усташка пропаганда, Култ Поглавника и прославе у НДХ, Бањалука у НДХ и Виктор Гутић, Здравствена пропаганда, Муслимани и НДХ, Штампа у НДХ, Пропаганда Народноослободилачког покрета и Пропаганда Југословенске војске у Отаџбини. Изложбу прати истоимени илустровани каталог, обима 57 страница. Аутор изложбе и каталога је мр Маријана Годоровић Билић. Изложбу су помогли Град Бања Лука и Министарство просвјете и културе Републике Српске.

У току године отворене су двије гостујуће изложбе. Поводом обиљежавања Савиндана, успомене на првог архиепископа српског Св. Саве Немањића, у изложбеном холу Архива Републике Српске у понедељак 27. јануара 2020. са почетком у 14 часова свечано је отворена изложба др Александре Миловановић „Српске православне школе у Босни и Херцеговини – Љетописи” (из фонда Педагошког музеја у Београду).

Изложба ”Мумија: Из збирке Момчила Вуковића Бирчанина” аутора Жељка Марковића, директора Историјског архива у Ужицу, имала је два гостовања. Прво је одржано 16. јула 2020. у галерији Центра за културу и образовање у Добоју. Друго отварање одржано је у изложбеном холу Архива Републике Српске у Бањалуци 9. септембра 2020. године.

Такође, једна изложба Архива Републике Српске гостовала је у иностранству. Поводом Дана државности Србије – Срећења, 14. фебруара 2020, изложба архивских докумената „Бањалука центар Врбаске бановине” свечано је отворена у изложбеном салону Историјског архива у Ужицу.